

SZAK- IRODALOM

A RÉGI BUDA-PEST ÉPÍTŐMŰVÉSZETE.
IV. kötet. Irta Petrik Albert. (Építő munkavezetők könyvtára kiadásában; megjelent 1913. Ára 3.50 kor. Szerkesztő: Jakabffy Ferenc, ipartestületi elnök. 104 lap 92 ábrával.) Régi, jó idők, nagyanyáink, dédanyáink kora jelenik meg e műben: a régi patriarchális Pest és Buda az ő apró, kicsiny, igénytelen, de nagy művészettel és még több szeretettel felépített házaival. Egy finom, kedves hangulat árad a négy apró könyvből, amit Petrik Albert nagy buzgalommal és szeretettel megírt és illusztrált. Szerencse, hogy oly alapos tudású embernek, mint Petriknek jutott eszébe, hogy most, — amikor nap-nap után csákány áldozatává lesznek elődeink kedves hajlékai — legalább szürke ábrázolatában mentse meg az úttörők emlékét, akik a régi Pest zegzugos utcáit beépítették. Amikor lapozgatunk és olvasgatunk Petrik könyvecskéiben, önkéntelenül felelevenedik a régi főváros képe és az ő barokos és klasszicizáló művészete. És amint így legnagyobb elismeréssel és köszönettel adózunk Petriknek vasszorgalmáért és nagy ügyszeretetéért, önkéntelenül arra gondolunk, hogy bizony jórészen nyomtalanul eltűntek volna ezek a szép emlékek, ha Petrik össze nem gyűjti képeiket és az érdemes építőipartestület ki nem adja őket. Mert ezt a feladatot nézetünk szerint elsősorban a Fővárosi Múzeumnak kellett volna elvégeznie és noha már a negyedik kötetet adja ki az ipartestület a munkavezetők könyvtárában, mégis helyénvalónak véljük annak a kérdésnek a fölvetését, nem-e vállalkoznék a főváros arra, hogy képben örökíttesse meg egy későbbi nemzedék számára mindazt, amit a volt és a mai Budapest szépet, jellemzőt és érdekeset alkotott? Természetesen a reprodukciónak méltónak kellene lennie a rendkívül értékes kultúrtörténeti anyaghoz és magához a fővároshoz. Mert a Munkavezetők Könyvtára a maga szerény eszközeiből nem áldozhatott annyit erre a föladatra, mint amennyit az ügy érdeme megkíván. Petrik Albertnek pedig figyelmébe ajánljuk vidéki városainkat és azoknak építőművészeti emlékeit is. Mert nemcsak a jobbára ismertetett monumentális nagy építkezéseink, hazánk műemlékei képviselik régi művészetünk történetét, hanem az apró házak is, melyeket — sajnos — nem ápolja, nem becsüli meg mindig a vidéki közönség. Ezeknek a kiszemeléséhez és fölveteléséhez művészi érzék és sok igaz ügyszeretet kell. Ez mind megvan Petrikben, tanúság az

eddig megjelent négy, szerény külsejű, de sok szép művészi emlékeknek — sajnos, csak igen kisméretű képét magában foglaló — könyvecskéi, melyeket melegen ajánlunk a letűnt korok művészetéért lelkesülők figyelmébe. —*i.* —*s.*

F. H. EHMCKE CÉHJEGYEI. F. H. Ehmcke, az ismert és kiváló német grafikus egy igen érdekes kötetet adott ki, amely a művészek nyomdai használatra szánt rajzait tartalmazza. A művész „céhjegyek“-nek nevezi ezeket a rajzokat s tényleg a kötetben egy igen bőséges és változatos kollekcióját találjuk az összes ipari szakmák, valamint a szellemi foglalkozásokat szimbolizáló vignettáknak. Am ez csak egy része az anyagnak, ezenkívül számtalan olyan rajzot találunk benne, amelyre a nyomdának folyton és állandóan szüksége van: körzeteket, záródíszeket, fejleceket — valamenyi alkalmi nyomtatvány karakteréhez megtervezve. A rajzok rendkívül artisztikusak és szellemesek s így lehetővé teszik, hogy a nyomdai termékek készen kapják a művészi ékességet. Ehmcke egyike a legkitűnőbb üzleti grafikusoknak és így ez az újabb kötete is hozzá fog járulni ahhoz, hogy a nyomdaipar összes produktumai magukon viseljék a művészet előkelő bélyegét.

REKLÁMMŰVÉSZEK. A hageni iparművészeti múzeum egy igen érdekes sorozatot indított meg, egymásután kiadja a legkiválóbb reklámművészek monográfiáját. Elsőnek F. H. Ehmcke, Julius Klinger és Gipkens életrajza és méltatása jelent meg. Mindhárom monográfia igen kitűnően van megírva, úgy, hogy a művészek életén kívül kiterjeszkedik a korra, a reklámművészet fejlődésére is s így igen hasznos tudnivalókkal szolgál mindazoknak, akik a grafika eme legmodernebb fajtája iránt érdeklődnek. A három első kötetet még követni fogja Peter Behrens és Lucian Bernhard monográfiája.

PÁLYÁZATOK

ELDÓLT PLAKÁTPÁLYÁZAT. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat a Magyar Ásványvízforgalmi Részvénytársaság megbízásából pályázatot írt ki a borszéki borvíz plakátjának tervrajzára. A pályaművek beküldési határideje január 10-én járt le. Összesen 106 pályamunka érkezett be és a K Lippich Elek miniszteri tanácsos elnöklete alatt alakult bírálóbizottság a háromszáz koronás első díjat *Voith Ervinnek*, a kétszáz koronás második díjat *Haranghy Jenőnek*, a harmadik díjat pedig *Somfay Istvánnak* ítélte oda. Ezenkívül három plakátnak a megvéte-

lét határozták el, még pedig *Biró Mihály*, *Feleky György* és *Pálla Jenő* terveit. Az összes beküldött munkákat egy hétig kiállították az Iparművészeti Múzeumban.

BELSŐ PLAKÁTOKRA hirdet pályázatot a *Kéve* művészeti egyesület; határideje 1913 január hó 31-én jár le. Első díj 300, második díj 100 korona. A pályamunkákat Szablya Frischauf Ferenc tanár címére (IX., Kinizsi-utca 31.) kell beküldeni, akitől a pályázati felhívás részletes föltételei is megtudhatók.

PÁLYÁZAT PLAKÁTRA. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr megbízásából az Országos Magyar Iparművészeti Társulat általános nyilvános *pályázatot* hirdet a Balatoni Szövetség által a Balatonvidék fejlődésének előmozdítása érdekében kiadandó *plakát tervrajzára*.

A pályázat föltételei a következők:

1. Tervezzenek plakátot, amely a Balatonvidék természeti szépségeire hívja fel az utazó és fürdőző közönség érdeklődését, művészi, színes rajzával, tüntesse fel a Balatonvidék szépségeit és az otttartózkodás kellemességeire figyelmeztesse a nyaralásra készülöket.

2. A plakát tárgyának megválasztásánál vegye figyelembe a tervező, hogy a plakát ne ábrázoljon egy meghatározott balatoni fürdőt, vagy annak egyik részletét, hanem ennek elkerülésével a fürdői élet és a vízi sport köréből vegye tárgyát. Nádasnak nem szabad a képen látszania. Balatoni tájakat és hajókat ábrázoló képeket a társulat díjmentesen bocsát a pályázók rendelkezésére.

3. A plakát szövege a következő: „*Balatoni fürdőkben nyaraljunk. Minden fürdőről szívesen ad értesítést a Balatoni Szövetség Balatonfüreden.*”

4. A plakát rajza 63 cm széles, 94 cm magas legyen. — A két méret esetleg fölcserélhető.

5. A pályázó akképen tervezze meg a plakátot, hogy az három színnel nyomható legyen.

6. Csak teljesen befejezett, reprodukcióra alkalmas rajzokkal lehet pályázni. Az Orsz. Magyar Iparművészeti Iskola grafikai szakosztályában sokszorosításra kerülő munka szerzője köteles a plakát elkészítését ugyanott ellenőrizni.

7. A pályázat feltételeinek mindenben megfelelő, legkiválóbb pályaművek díjazására a társulat két díjat tűz ki és pedig: I. díj 600 K., II. díj 400 K.

8. A pályázat titkos; ezért lássa el minden pályázó pályaművét jeligével. Ugyanezt a jeligét írja a zárt borítékra, mely a szerző teljes címét (név, lakóhely, utca, házszám) tartalmazza.

9. A pályaműveket legkésőbb 1913 február 1-én déli 12 óráig bezárólag az Orsz.

Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságánál (Budapest, IX., Üllői-út 33—35. szám) kell benyújtani. Az e határidőn túl érkező műveket a pályázatból feltétlenül kizárják.

10. A pályázaton csakis magyar állampolgárok vehetnek részt.

11. A díjakat ötfagú bíráló-bizottság ítéli oda, amelynek elnöke az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat elnöke, vagy elnökének helyettese, két tagját a Társulat, egyet-egyet a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a Balatoni Szövetség küldenek ki.

12. Valamennyi pályaművet az Iparművészeti Társulat a bírálóbizottság döntése után legalább egy hétig nyilvánosan kiállítja. A kiállítás után a nem díjazott műveket 30 napon belül el kell vitetni, mert ezen az időn túl a társulat nem vállal felelősséget.

13. A pályadíjjal jutalmazott és az esetleg megvásárolt műveknek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan számban való felhasználás jogát, a Balatoni Szövetséget illeti meg.

Budapest, 1912. évi december havában.

Az Orsz. M. Iparművészeti Társ. elnöksége.

PÁLYÁZAT CÍMLAPRA. A Korányi és Fröhlich redőnygyáros cég megkeresésére az Országos Magyar Iparművészeti Társulat *általános nyilvános pályázatot* hirdet a cég *árjegyzéke címlapjának* tervrajzára.

A pályázat feltételei a következők:

1. Tervezzenek árjegyzék-címlapot, amely a Korányi és Fröhlich cég gyártelepét és a cégszöveget művészi ábrázolásban tüntesse föl és érthetően fejezze ki azt a célt, amit a cég az árjegyzék kibocsátásával elérni kíván,

2. A címlap megtervezésénél figyelembe veendő, hogy rajta kell lenni a gyárépület képeinek, a cég kiténtetései rajzának és a következő szövegnek: „*Korányi és Fröhlich redőnygyár — Rouleau-Fabrik Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 5. — Telefon: József 23—76. Megjelenik évente négyszer.*”

3. A címlap rajza 23 cm széles, 31 cm magas legyen, de ennek megfelelő arányos nagyításban is megrajzolható.

4. A pályázó úgy tervezze a címlapot, hogy a tetszőlegesen választható sötét alapszínből a rajz és szöveg *világosan* válják ki, továbbá, hogy két színnel nyomható legyen. A betűknek művészi formájuk mellett, igen könnyen olvashatóknak kell lenniök. Csak teljesen befejezett, reprodukcióra alkalmas rajzzal lehet pályázni.

5. A közölteken kívül szükséges közelebbi adatokért és felvilágosításokért a tervező forduljon közvetlenül a Korányi és Fröhlich céghez (VIII., Kisfaludy-utca 5), amely ezeket szívesen megadja.

6. A pályázat feltételeinek mindenben megfelelő, legkiválóbb pályaművek díjazására a cég két díjat tűz ki és pedig: I. díj 100 K, II. díj 50 K. Ezenkívül a cég fenntartja magának a jogot, hogy bármelyik pályamunkát 40 koronáért megvásárolhassa.

7. A pályázat titkos; ezért lássa el minden pályázó pályaművét jeligével. Ugyanezt a jeligét írja a zárt borítékra, mely a szerző teljes címét (név, lakóhely, utca, házszám) tartalmazza.

8. A pályaműveket legkésőbb 1913 február 10-én déli 12 óráig bezárólag az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságának (Budapest, IX., Üllői-út 33—35. szám) kell benyújtani. Az e határidőn túl érkező műveket a pályázatból feltétlenül kizárják.

9. A pályázaton csakis magyar állampolgárok vehetnek részt.

10. A díjakat öttagú bírálóbizottság ítéli oda, amelynek elnökét és két tagját a Társulat, két tagját pedig a cég küldi ki.

11. Valamennyi pályaművet az Iparművészeti Társulat a bírálóbizottság döntése után legalább egy héttig nyilvánosan kiállítja. A kiállítás után a nem díjazott műveket 30 napon belül el kell venni, mert ezen az időn túl a társulat nem vállal felelősséget.

12. A pályadíjjal jutalmazott és az esetleg megvásárolt műveknek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan számban való felhasználás jogát, a Korányi és Fröhlich céget illeti meg.

Az Orsz. M. Iparművészeti Társ. elnöksége.

MŰVÉSZETI OKTATÁS

MŰKEDVELŐK TANFOLYAMA. Az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola tanfolyamot rendez, melyen az érdeklődők az iskola szakavatott tervezőinek útbaigazítása mellett különböző dílettáns technikákban kellő jártasságra fehetnek szert. A tanfolyamon, mely január hó 20-ikától május hó végéig tart, különböző textilmunkákon kívül, ú. m.: hímzés-, szövés-, csipke-, gyöngymunkákon kívül papír-, bőr- és fémtárgyak is készíthetők. A tanfolyamra jelentkezni lehet e hó 15-ike és 20-ika között mindennap d. u. 3—4 óra között az intézet igazgatóságánál (Kinizsi-u. 31. sz.); a részvételi díj 7 korona; a résztvevők a munkáikhoz szükséges anyagot maguk szerzik be, míg tervekkel, rajzokkal és technikai útbaigazítással az iskola látja el őket teljesen díjtanul, készített munkáik pedig tulajdonukat képezik.

A BERLINI IPARMŰVÉSZETI ISKOLA négy évi hallgatás után karácsony körül egy kiállítás keretében mutatta be oktatási

eredményét a közönségnek. A Bruno Paul igazgatása alatt működő intézet két részre tagozódik, egy előkészítő- s egy mestertanfolyamra. Az előkészítés a rajztudás s a mesterségbeli képzésre vonatkozik. A mestertanfolyam tagjai pedig mint tervezőművészek tanáraik oldala mellett az életből vett feladatokat oldanak meg. Az iskolai kiállítás nagyrészt ilyen megvalósított gondolatot mutatott be, amit a 8—10 évet az iskolában töltő ifjuság Paul, Grenander, Weiss, Orlik, Wackerle, Doepler stb. tanárok vállalkozásaival kapcsolatban hoztak létre. Az állam külön gondoskodik arról, hogy a tanároknak olyan vállalkozások jussanak, amelyek oktatási alkalmat képesek nyújtani. Paul növendékeivel oldotta meg a berlini kereskedelmi kamara belső berendezését s most dolgoznak a kelet-ázsiai múzeum építésén és berendezésén. A tanárokat az államilag nyújtott vállalkozásukban csupán az korlátozza, hogy tartozik a munka kivételét növendékeivel együtt eszközölni, mindössze két magánalkalmazottat tarthat irodájában. Ilyenmű felfogással a tanár állandó továbbfejlődése is biztosítva van s a növendékei is teljes tapasztalati tömeg birtokával lépnek ki az iskola falai közül. Amellett az iskola mélyen belenyúl az élő iparművészet kialakításába is. Viszont az sem tagadható el, — amit épp a berlini kiállításon nagyon is szembe ötlött — hogy ilyen rendszer mellett a tanár egyénisége erősen érezteti hatását a növendékek munkáin. De ez elvégre minden iskolában úgy van, ahol a tanárnak egyáltalán van egyénisége. A berliniek túlságosan visszanyúltak a biedermeierhez. Weiss és Paul növendékei néha csak 60—70 éves motívumokat variálnak, bár sok tovább fejlesztett ötletet és formát is képesek termelni. A becsületes tudás, rajzbeli és műhelybeli, azonban egytől sem vitatható el.

KIÁLLÍTÁSOK

MŰKEDVELŐK munkáinak kiállítását tervezi az Országos Magyar Iparművészeti Társulat ez évi április havában. A kiállítás célja az, hogy a műkedvelők és a nagyközönség ízlésére nemesítve hasson. Ezért a kiállítási bizottság fokozott gondnal válogatja majd meg a kiállításra kerülő munkákat. A társulat a kiállítás sikerének biztosítása érdekében szívesen bocsátja a műkedvelők rendelkezésére a birtokában lévő sok kész eredeti tervet, sőt az elöl sem zárkozik el, hogy egyik-másik jelentkezőnek, akinek különleges tervre van szüksége, ilyet készíttet. — A társulat felhívja az

67.

68.

67—68. Juhász Árpád : Matyó figurák (festett fa) és színes posztófaldisz.

67—68. Figures rustiques hongroises (bois peint) et broderie.

Witzel

69.

70.

Witzel

Hohlwein

71.

69—71. Az üzleti grafikai kiállítás müncheni csoportjából.

69—71. Affiches allemandes.

H. de Toulouse-Lautrec.

72. 73.

Th. Steinlen.

H. de Toulouse-Lautrec.

74. 75.

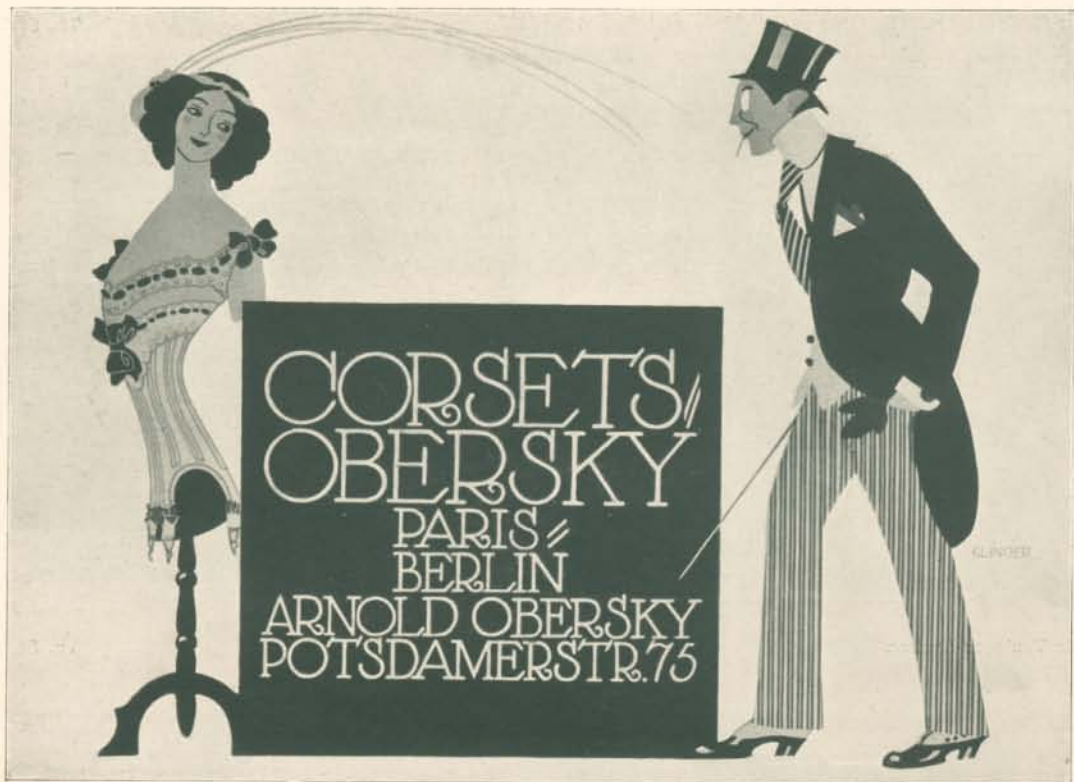
Th. Steinlen.

72—75. Francia plakátok az üzleti grafikai kiállításból.

72—75. Affiches françaises.

76.

77.

76—77. J. Klinger plakátjai. Az üzleti grafikai kiállításból.

76—77. Affiches de Jules Klinger.

iparművész-műkedvelőket, akik a kiállításon résztvenni akarnak, hogy munkáik terveit már most küldjék be a társulathoz elbírálás végett, nehogy a bírálóbizottság esetleg kénytelen legyen a meg nem felelő kész munkát visszautasítani. Mindenféle útbaigazítást a társulat igazgatósága ad.

KEHELYKIÁLLÍTÁS nyílt meg január hó 11-én az iparművészeti múzeumban, amelyen 190 régi magyarországi egyházi kehely látható. A kiállítást, mely január hó 29-ig látható, jövő számunkban méltatjuk.

AZ 1914-İK ÉVI LEIPZIGI NEMZETKÖZI GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSON való részvétel megbeszélése végett a budapesti kereskedelmi és iparkamara értekezletet hívott egybe. A megjelentek nagy számából és az elhangzott felszólalásokból megállapítható, hogy a szakbeli körök élénken érdeklődnek a kiállítás iránt és kívánják, hogy Magyarország azon méltón szerepeljen. Mi a magunk részéről is nagyon helyénvalónak véljük a magyar grafikusoknak, könyvtáraknak, nyomdai vállalatoknak és egyes gyáraknak a kiállításon való intenzív részvételét, de egyben mellőzhetetlennek tartjuk, hogy a magyar osztály előkészítését és rendezését elsősorban olyanok végezzék, akik e részben a művészi szempontoknak föltétlen érvényesítését teljesen biztosítják.

NEMZETKÖZI GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS AMSTERDAMBAN. Hollandia függetlenségének századik évfordulója alkalmából jövő évben Amsterdamban nemzetközi grafikai kiállítást rendeznek. A kiállításon bemutatásra kerülnek működésben lévő grafikai gépek, nyersanyagok, fegyártmányok, kész nyomdai ipari termékek, rokonszalmák (karton- és bádognyomás), szakoktatás, modern olvasótermék stb. A kiállítás 1913. év július 15-én nyílik meg. A kiállítás berekesztését szeptember 15-ére tervezik, de lehetséges, hogy ez a terminus ki fog tolni. A kiállításhoz nézve bővebb felvilágosítással szolgál az Országos Magyar Kiállítási Központ.

ABAJOR IPARI KIÁLLÍTÁSNAK (bayerische Gewerbeschau) 1912. évi anyagi eredménye messze fölülmulta a hozzá fűzött várakozásokat. A kiállítás fölöslegéből nem csupán a kiállítási terület bérösszegét, 25.000 márkát, fizetik ki, hanem megkapta München városa a megállapodásszerűen neki járó 250.000 márkát, sőt a kiállítást rendező négy egyesület (a népművészeti, az iparművészeti, a kiállítási társulat és a Münchener Bund) mindegyikének külön-külön jutott 63.277 márka. — Mindenesetre igen tiszteletreméltó eredmény.

A WERKBUND KIÁLLÍTÁSA KÖLNEN. A német Werkbundnak Kölnben, 1914-ben tartandó kiállítására már teljes erővel folynak az előkészületek. A kiállítás be akarja mutatni, hogy miként fejlődött ki az utolsó évtizedek alatt a művészet, ipar és kereskedelem együttműködése alapján a német iparművészet. A művészet áll a program élén. Külön termekben be lesznek mutatva az iparművészeti termelés legkiválóbb darabjai és ezekhez csatlakoznak azoknak a német iparművészeknek kiállításai, akiknek működéséből nyerte formáit a mai német iparművészet. Külön osztálya lesz a berendezés művészetének, különös tekintettel arra a szoros kapcsolatra, amelyet az élet és a szabad művészetek, ú. m. szobrászat és festészet között teremtett a modern felfogás. Egy másik csoport be fogja mutatni, miként alakította át a művészi szellem a mindennapi élet formáit. Ide tartoznak a városépítés, a gyári, műhely- és irodaberendezések, az üzleti művészet. Mindezek egy egészen külön utcában kerülnek majd bemutatásra. Idetartoznak a polgári lakóházak is, valamint az az épület, amelynek berendezése a nő szerepét világítja meg az iparművészet terén. Végül a művészi oktatásnak is külön osztálya lesz, amely reá fog mutatni arra, hogy a modern felfogás mennyiben vitte tovább az iparművészeti nevelést.

MÚZEÁLIS ÜGYEK

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYEINEK elrendezésében újabban az a változás történt, hogy a földszinti jobb oldalcsarnok két fülkéjében állították fel azokat a kiváló angol bútorokat, melyeket a múzeum nemrégiben Londonban vásárolt.

E bútorok, melyeket annak idején részletesen ismertettünk, a XVIII. század második feléből származnak.

E múzeumi gyűjteményben egy nagy aranyozott faragású mahagóni könyvszekrény és egy kanapé, ú. n. setee képviseli Chippendale stílusát. Ez utóbbi a barokformákat testesíti meg hajlott, hullámos menetű vonalaival, mégis a szilárdság érzetét kelti bennünk.

Adam stílusát a fenyőfa kandallókeret, egy berakott díszű commode, két falhoz való félkörű mahagóni asztal és egy faragott tölgyfaajtó mutatja be.

Sheraton korából való két tüveges írószekrény, egy szalónszekrény, továbbá egy mozgótetejű női íróasztal, egy kecsesalakú varróasztalka, egy rácsoshátú szatin faszék és egy festett díszű szék. A legrégebb az angol bútorok közt a faragott díszű, magastámlájú, Vilmos és Mária

korából való szék a XVIII. század közepéről. Ide soroztak még egy berakott díszű és bronzveretekkel ékes XVI. Lajos stílusú francia fiókos szekrényt, egy commode-t és egy körös empire könyvtárasztalt.

A nagyobb szoba közepén láthatjuk a meissenai gyár pompás porcellán alkotásait, szobrocskákat, leginkább Kaendlertől, és a legrégebbi edényalakokat, melyek a Gerhard-gyűjteményből származnak, továbbá a múzeum korábbi meissenai tárgyait.

A kis angol szobában két diófaszekrényben mutatja be a múzeum Glück Frigyes kiváló műbarát értékes és gazdag ajándékát. E 150 darabból álló értékes és tanulságos evőeszközsorozatot harminc évi fáradsággal és nagy áldozatokkal gyűjtötte össze volt tulajdonosa. Tizenkilenc készlet képviseli a XVI. századtól kezdve a XIX. század elejéig a különféle nemzeteknél használatban volt késeket, villákat és kanalakat. Vannak közöttük acélból metszettek aranyozással és maratott díszű példányok, továbbá elefántcsontnyelűek szép faragványokkal, ezüstnyelűek niello-dísszel. Van egy sorozat római, középkori, a reneszánsz idejéből és a XVIII. századból való szép kanál, köztük néhány szép magyar ötvösmunka is.

E szoba mellett a kőszegi XVII. századi remek gyógyszerár van elhelyezve, régi fa-, porcellán-, üveg- és keménycserép edényeivel és receptkönyvvel.

Közvetlen szomszédságában Nemes Marcell ismert műgyűjtő letéte látható, melyben a XIV. Lajos stílusú Boule-féle íróasztal, egy monumentális egyszerűségű indiai Buddhafej, a XIV—XVI. századi faszoborművek és a szönyegek különösen figyelemre méltók.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM 1913. ÉVI ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSAINAK SORRENDJE
A KÖVETKEZŐ: Január hó 11-én és 13-án. *Róth* Viktor dr.: A magyarországi úrvacsorakelyhek stílfelépése. Vetítésekkel. Január hó 18-án. *Ozoray* Frigyes dr.: A munka iskolája és a művészi ízlés fejlesztése. Január hó 25-én. *Wildner* Ödön dr.: A művészeti teremtés és a társadalmi fejlődés. Febr. hó 1-én. *Gróh* István: Felsőmagyarországi agyagművesség. Eredeti tárgyak bemutatásával. Február hó 8-án. *Csányi* Károly: Az olasz művészet hatása a magyar művészetre. Vetítésekkel. Február hó 15-én. *Náday* Pál dr.: A halál pompája. Február hó 22-én. *Mihalik* Gyula: Iparművészet és dilettantizmus. Márc. hó 1-én és 8-án. *Pekár* Gyula: Francia kastélyok. Vetítésekkel. Márc. hó 15-én. *Dánielné Lamács* Lujza: A svéd és a norvég háziipar.

Az előadások mindenkor délután 5 órakor kezdődnek. Belépődíj nincsen.

VÁNDORMŰZEUM. A most bezárult üzleti grafikai kiállítás külföldi anyagának számottevő része a hageni, ú. n. *Folkwang*-múzeum vándorgyűjteményéből került ki. Ennek a múzeumnak nevezetessége az, hogy egybegyűjtött, szakcsoportokra osztott anyagát Németország egyes városainak, sőt a külföldnek is, bizonyos meghatározott időre, mérsékelt kölcsöndíj ellenében engedi át. Egyes szakcsoportok több példányban vannak meg, hogy a múzeum egyidőben különböző helyekről érkező kívánságoknak eleget tehessen. Az Iparművészeti Társulat kiállításán volt sorozaton (üzleti nyomtatványok) kívül a következő vándorkollekciók kaphatók a hageni múzeumtól: modern könyvművesség, a betűkeletkezése, fejlődése és a modern művészi írás; grafikai sokszorosító eljárások; tapéták, linoleum és linkruszta; modern szövőipar: üvegfestészet és üvegmozaik; fémművesség; ipari építkezések; fonott munkák; modern építőművészet; az iskola és a művészet; városok rendezése. Ezekben a sorozatokon kívül a múzeum a birtokában lévő fényképlemezeknek másolatait és diaposzitiv képeit is áruba bocsátja, illetőleg kölcsön adja. Nálunk bizony szintén elkélne az igen érdemes, de más célokat követő *Urania* mellett egy ilyen életrevaló központi intézmény, amely a művészeti kulturát a vidékkel úgy közvettené, mint azt a hageni múzeum megteszi.

MUSÉE DETAILLE. A franciákra felületes szemlélet után azt szokták mondani köztük megforduló külföldiek, hogy nagyon önzők és pénzsóvárak. Pedig nem kell hozzá túlnagy figyelmesség, hogy az ellenkezőről győződhessünk meg. Csak nyitott szemmel kell járni múzeumaik, kulturintézményeik erdejében, hogy észrevegyük: alig van gazdag polgárcsalád, melynek a neve adományok, ajándékok, kollekciók vagy egy egész múzeum alakjában bele ne volna írva a művészettörténetbe. A *Chauchard*-gyűjtemény ékes bizonyossága a maga milliókra menő értékével, hogy a Louvre-bazár tulajdonosa végrendeletében nem volt hálátlan a Louvre-múzeum iránt sem, melynek nevéből árúháza fényt kölcsönzött magának. S lép-ten-nyomon a kulturjótékonyság e finom nemével találkozunk az ember Párisban. Ez önkéntelenül is eszünkbe jut most, hogy azt adják hírül az újságok, hogy *Edouard Detaille*, a híres csatafestő, akinek elhúnyta valóságos nemzeti gyászba borította egész Franciaországot, végrendeletében palotáját és annak egész berendezését, drága

bútoraival, fegyvereivel és páratlan kosztüm-gyűjteményével együtt, azonkívül kétszáz ezer frank készpénzzel, az államra hagyta olyan feltétellel, hogy az mint „Musée de l'histoire du Costume” örökidőkre szabad látogatóhelye legyen a kosztümök s régiségek iránt érdeklődőknek. Ezzel nemcsak egy új név kerül a Baedekerbe s egy új látnivaló az idegenek programjába, hanem egy új példa a maga sugalló erejével is az ifju Franciaország szívébe. Mert voltaképen ez az igazi erkölcsi nevelés: az életből sugárzó erő s nem az etikai szabályok, melyeket rádiktálunk az ifjuságra. S fűzzünk-e ehhez a kis hírhez reflexiókat mi magyarok? Aligha szükséges. A nagyszerű cselekedeteknek néha nemcsak buzdító erejük van, hanem elcsüggesztő is.

KÜLÖNFÉLÉK

AZ ÚJ SZÁZKORONÁS. Egy kedves kis eset kapcsán azt olvastuk a minap valamelyik újságban, hogy az új százkoronások egy csomagját bevonták egy sajtóhiba miatt. Ugyanekkor az Osztrák-Magyar Bank illetékes tisztviselője elárulta a nála járt újságíróknak, hogy az új százkoronásokon lévő női fejet egy az államnyomdában alkalmazott szép munkáslány modellje után rajzolták. Ezek után — talán mondani is felesleges — el lehetünk készülvén rá, hogy a legújabb százkoronások ismét valami cigarettadoboz-művészettel fogják hirdetni, hogy milyen pajkos, huncut, fekete fürtjeik vannak a dohánygyári, vagy államnyomdai lányoknak. A vezető körök fülébe addig kiáltozták ugyanis mindenfelől a „művészet demokratizálásának” jelszavát, míg egy valóban demokratikus újítással odafordultak, ahol a legszebb lány virít, az állami nyomdához. Csak azt nem árulta el ez a nyilatkozat, hogy ki volt az, aki rajzolja hegyére vette ezt a kívánatos fejű hölgyet. Fogadásokat lehetne rá kötni, hogy az is „házi-művész” volt, mert hiszen valószínű, hogy a grafikus művész is úgy terem ott, mint a szép fej. Ezelőtt ugyan az volt a szokás, hogy ilyen alkalmakra pályázatot írtak ki s az Osztrák-Magyar Bank legalább ötesztendőnkint adott valami kis tiszteletpéldányt az ő nyomtatványaiból a magyar művészeknek. Ezt a szokást azonban a „házi-szépségek” kedvéért úglátszik megszüntették. S ez megbocsátható volna, ha magára álló jelenség lenne. De azt látjuk, hogy nem külön b a helyzet a dohányjövődéki, a bélyeg-kibocsájtási, az állami nyomtatványok dolgainál s más olyan területeken is, amelyekre másutt nagyon is súlyt vetnek a vezetők, jól

tudván, hogy ezzel nemcsak művészetet pártolnak, hanem a fogyasztó közönség széles tömegébe is ízlést, kulturát visznek bele. Ám ez a gondolat — úgy látszik — nagyon távol áll a pénzügyi méltóságoktól. S ezért nem kell nagyon aggodalmaskodniok és bátran meghagyhatnák a kis „sajtóhibákat” ott, ahol a nagyokra nem vetnek ügyet. N.

MAGYAR IPARMŰVÉSZEK TESTÜLETE.

Azok a küzdelmek, amelyeket a magyar tervezőművészek életbevágó jogaikért, a művészi társadalomban való pozíciójukért és gazdasági érdekeik elismeréseért évek óta főbb-kevesebb, de mindaddig maradandóknak nem mondható eredményekkel vívnak, természetesen kifejeztették bennük az együvé-tartozás, a közös célok felé közös erővel való törekedés szükségének érzetét. Szervekedniök kellett az iparművészeknek is, hogy a szervezetség megnyugtató és megerősítő tudatával dolgozhassanak egyfelől az össze-séget érintő jogok és érdekek, másfelől — karöltve hasonló célú, már fennálló intézményekkel — a magyar iparművészet egészséges fejlődésének biztosítása érdekében. Ezek az okok teremtették meg a Magyar Iparművészek Testületét, az iparművészek céhét, amely belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályokkal a múlt év végén meg is kezdte működését. Az új egyesülés elnöke *Telcs Ede*, vezetőségében és tagjai sorában legjava iparművészeinket találjuk, akiknek neve és eddigi tevékenysége biztosíték arra, hogy a testület komolyan és teljes hivatottsággal fog munkálkodni. Igaz rokonszenvvel üdvözljük az Iparművészek Testületét, amely nemcsak a célok közössége, de a vezetőség személye révén is közel áll hozzánk és reméljük, hogy működése iparművészetünk további fejlődésére üdvös és jótékony hatást fog gyakorolni. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat választmánya is örömmel fogadta a testület megalakulásának bejelentését és átirattal üdvözölte az elnökségét, kifejezést adva abbeli reményének, hogy amikor az iparművészet érdekeinek felkarolásáról, törekvéseinek támogatásáról van szó, a testületben készséges segítőtársra fog találni.

ANYILVÁNYOS ÉPÜLETEK ÉS MŰEMLÉKEK védelméről részletes tervezet dolgozott ki Hamburg város tanácsa, mely most lépett életbe s melynek intézkedéseit a következőkben ismertetjük. Az úgynevezett „Baupflejekommission”, melynek feladata az utcák elcsúfítása ellen való védekezés, a természeti és építészeti emlékek oltalma, valamint a városfejlesztés körüli teendőknél a művészi érdekek érvényre juttatása, a tanács

három s a polgárok hat tagjából áll, kik mellé egy szakértőtanács van adva, melynek tagjai hivatalból az építésügyi igazgató, a főmérnök, a vízépítészeti igazgató, az építési rendőrség feje, a „Landherrenschaft“-ok technikai hivatalának vezetője, a hamburgi történeti múzeum igazgatója, a tanács által hat évre kinevezett szakértők, kiknek fele minden három évben újra választandó, továbbá a művészetek és tudományok öt képviselője, a természettudományok egy képviselője, egy kertészeti szakértő, egy műiparos vagy magánépítész, hét magánműértő és pedig három a város területéről s a négy „Landherrschaft“-ról egy-egy. E bizottságnak, mely más szakértőket is meghallgathat, joga van óvást emelni 1. oly épületek vagy épületátalakítások keresztlívitele ellen, melyek valamely épületet vagy annak környezetét, az utca vagy táj képét elégtelenítik vagy sajátosságában észrevehetően befolyásolnak; 2. történeti vagy művészi jelentőséggel bíró épületek és létesítmények építészeti módosításai, eltávolítása, valamint nyilvános jellegű műemlékek, sírok stb. módosítása vagy eltávolítása, s természeti emlékek megváltoztatása vagy eltávolítása ellen; 3. egyes fák kivágatása ellen, ha emiatt a táj képe jelentékeny mértékben változik, anélkül, hogy a kivágás jogos magán- vagy közérdeket szolgálja; 4. mindenféle reklám, különösen pedig feliratok, falragaszok, ábrázolatok, festett képek, kirakattáblák elhelyezése ellen, ha azok alkalmasak az utca, a tér, egyes épületek, műemlékek vagy maga a táj elégtelenítésére; 5. eladásra szánt tárgyaknak közszemlére tétele, valamint szemétnak és limlomnak valamely telek utcai és építési vonala közti kirakása ellen. Az óvás felett a bizottság belátása szerint dönt s az óvás emelésének hatálya az, hogy a célbavett intézkedések nem hajthatók végre, illetőleg nem folytathatók, mielőtt a bizottság az óvást vissza nem vonja. Ha a bizottság létező reklámok eltávolítását határozza el, akkor erre határidő tűzendő ki, mely az érdekelték jogai kímélete mellett legalább egy évre terjed. Visszavonandó az óvás, ha annak emelése után a bizottság előtt a szükségesnek vált intézkedések közlése után négy héttel valószínűvé tétetett, hogy ez intézkedések folytán az érdekeltet aránytalan vagyoni kár éri, s ugyanezen előfeltételek mellett az óvás akkor is visszavonandó, ha e bizottság által szükségesnek tartott rendszabályok következtében a felek törvényesen megengedett használati joga felszínben vagy magasságban korlátolást szenvedne. Ha azon-

ban a bizottság mindennek ellenére közérdekből az óvás fenntartását szükségesnek vélné, akkor a helyzetnek megfelelő javaslatot terjeszt a tanács elé. A kártalanítás összegét szabad egyezkedés hiányában a kisajátítási becslobizottság szabja meg a törvény rendelkezései szerint.

A városi tanács az épületgondozó bizottság javaslatára történeti vagy művészi jelentőségű, vagy különös tájképi szépséggel rendelkező vidékeket s építészeti emlékeket, nyilvános műemlékeket, sírokat, természeti emlékeket, utakat és tájakat különös oltalmat igénylőknek jelenthet ki s ezeknek jegyzékét közhírré teszi. Minden változtatás, vagy intézkedés, mely ily területeken vagy ily tárgyakon végrehajtandó, az illetékes építészeti hatóságnak jelentendő be. Úgyszintén az ily védett helyeken elhelyezendő reklámok célba vett kifüggesztése is. Az építészeti hatóság a bejelentést a bizottsághoz teszi át, amely a szakértő tanács, vagy annak egyes szakosztályai meghallgatása után dönt. A következő szakasz aztán meghatározza, hogy az óvásjog megszűnik abban az esetben, ha a bejelentőt a bejelentés megtétele után négy héten belül az építészeti hatóság határozatáról nem értesíti. A bejelentéssel egyidejűleg két példányban az építési tervek is bemutatandók, melyek az utca látképén kívül az udvari oldalt és a hátsó részt is feltüntetik, valamint pontos felvételt adnak az építési telek környezetéről, nem kisebb mint 1:100 méretben. Lehetőleg be kell rajzolni a szomszéd épületek homlokzatait is, mely célból az építészeti hatóság megengedheti az illető építésznek, hogy a szomszédos házaknak építési terveit lemásoltassa. Az anyag, melyből a homlokzat, tető stb. készül, valamint a szín is jelzendő. Végül a bizottság óhajtására távlati képet, esetleg modellt is kell mellékelni. A tanács fel van hatalmazva, hogy a bizottság javaslatára kivételes esetekben fölmentést adjon építőművészeti tekinteteből bizonyos építésrendészeti követelmények alól, a fölmentés azonban a szomszédok jogait nem érintheti. Kimondja végül a szabályrendelet, hogy az épületvédelmi szabályok öt év leforgása előtt revízió alá veendőek. Ezekben ismertettük lényegét Hamburg város tanácsa új, okos épületvédelmi törvényének, mely szerencsésen egyesíti magában az újabb tájvédelmi mozgalmak és a műemlékek védelme terén fölmerült kívánalmakat s ezzel példát statuál a modern városfejlesztési törekvések elé. Melegen ajánljuk városi hatóságaink figyelmébe.

